

azt akarta szolgálni, hogy „Isten országa megvalósuljon a földön az idők végezetén”. Eközben persze, akárcsak a többi reformátor, apokaliptikus módon gondolkodott. Az elnyomott nép felkelésében jogos önvédelmet látott, mert úgy vélte, hogy az erőszak kizárólag a fejedelmek részéről indult el. Müntzer „a jók erőszakának jogát” védelmezte, a jókat pedig a szenvedő keresztényekkel azonosította.

Megbotránkozhatunk Müntzer apokaliptikus nyelvezetén és radikálisán, de tény, hogy az államhoz igazodó, a fejedelmekkel rokon-szenvező Luther szintén nem a békét segítette elő. Ma azt kívánnánk, bárcsak az értelmes humanistáknak lett volna nagyobb befolyásuk abban a korban.

A „végső harcban” végül elfogták Müntzert, és Mühlhausenben kivégezték. Ma csak elvétve vetődik

föl a neve a felszabadítás teológusainak körében, akik egyébként osztják Müntzer mély meggyőződését: Az egyháznak meg kell valósítania az igazságosságot az elnyomottak számára, különben minden tevékenysége istentelen marad.

Christian Modehn

Forrás: Publik-Forum, 2016/17

„Minden külső fegyverzet nélkül”

Michael Sattler radikális erőszakmentessége

Michael Sattler 1490-ben született, teológiát és a filozófiát tanult Freiburgban, majd belépett a Fekete-erdőben lévő, Szent Péterről nevezett, ismert bencés kolostorba. A teológiailag és humanisztikusan magas képzettségű fiatalember hamar elnyerte az apát bizalmát, és priorrá nevezték ki. Luther és Zwingli írásainak tanulmányozása révén mégis arra a meggyőződésre jutott, hogy a szerzetesi állapot „keresztényietlen”. Ezért 1523-ban elhagyta a kolostori közösséget, 1525-ben megházasodott (ugyanabban az évben, mint Luther), és feleségével, Margarethával először a reformációs Zürichbe költözött. Ott mindketten csatlakoztak az újkeresztelők mozgalomhoz, amely röviddel korábban indult meg. A Huldrych Zwinglivel folytatott egyik vitájuk oda vezetett, hogy a házaspárt kiutasították a városból.

Sattler ezután Oberschwabenben prédikált, Horbban és környékén sok hívet szerzett, s ezeket megkeresztelte a Neckar-folyóban; hamarosan a gyorsan növekvő mozgalom egyik vezető személyiségévé vált. A gyermekkeresztiséget, amely által minden gyermek kereszténnyé válik, az újkeresztelők a hit keresztiségével helyettesítették, amelyet először Zürichben vezettek be, később egész Európában. Ráadásul pacifista magatartást képviseltek. *Sattler* alapmeggyőződése így hangzott: „A keresztények teljesen higadtak, és minden külső fegyverzet nélkül bízunk Mennyei Atyjunktban.” Amint 1527-es „Schleitheimeri cikkelyei” bizonyítják, teológiai szempontból *Sattler* teljesen egyenrangú volt az olyan ismert reformátorokkal, mint Zürichben Zwingli vagy Straßburgban Bucer. De Jézusra és a Hegyi Beszédre alapozott béke szolgálata végzetessé vált számára és felesége számára is.

Az újkeresztelők elutasították a fegyverhasználatot: „Jézus tiltja a karddal alkalmazott erőszakot.” Elvetették az esküt: „Jézus megtilt övéinek minden esküt.” Magukra vonatkozóan elutasították, hogy részt vegyenek a világi felsőbbtségben, mondván: „A keresztényhez nem lehet illő, hogy a felsőbbség tagja legyen.” Ezek a hivatkozások ott állnak a „Schleitheimeri Hitvallásban”, amelyet *Michael Sattler* „Isten néhány gyermekének hét

cikkelyt érintő testvéri megegyezéseként” fogalmazott meg.

Luther „rajongóknak” nevezte az újkeresztelőket, történészek ma „a reformáció balszányáról” beszélnek. De én úgy gondolom, hogy ők alkották az egyetlen olyan reformációs mozgalmat, amely a keresztény hitre hivatkozva elvetette a keresztény államvallás alapjait. Konstantin császár és utódai birodalmi vallássá tették a kereszténységet, s ezáltal Krisztus „Szent Birodalmává” nyilvánították a Római Birodalmat. Az újkeresztelők kivételével minden

reformátor gyakorlatilag és teológiailag is „a német nemzet szent római birodalmához” kötődött. Csak az újkeresztelők reformációja volt „egyedül a hitből” fakadó reformáció (vö. „sola fides”).

Amikor rottenburgi kihallgatásán *Michael Sattler* még azt is mondta, hogy „ha jön a török, semmilyen ellenállást nem kell tanúsítani, mert írva van: 'Ne ölj!'”, akkor nyilvánossá vált az a veszély, amely az újkeresztelők felől támadt, ugyanis erősen tódult hozzájuk a nép. Ezért *Sattler* elrettentésnek szánt kivégzése különösen kegyetlen volt: Kivágták a nyelvét, oda-láncolták egy kocsihoz, izzó fogókkal letépték testéről a húst, és 1527. május 20-án mint öseretneket és az állam ellenségét elégették az akasztófák dombján. Feleségét néhány nappal később belefojtották a Neckarba.

Luther Márton kiszabadította az egyházat – ahogyan írta – a pápa „babiloni fogságából”. *Michael Sattler* azonban kiszabadította az állam babiloni fogságából, ahogyan ez utána Németországban csak a „Hitvalló Egyháznak” sikerült a náci diktatúra idején. Tisztelettel meghajlok e vértanú egyház előtt, és a szomorúságtól lehajtom fejemet amiatt, hogy akkoriban sem a lutheri, sem a kálvini keresztények nem ismerték fel az újkeresztelőket egyazon szellemben és hitben való testvéreiknek és nővéreiknek. Itt az ideje, hogy ne csupán elődeink vétkeiket valljuk meg, hanem hitvallási iratainkat és felülvizsgáljuk. A reformáció 2017-es évében ragyogjon *Michael Sattler* neve is!

Jürgen Moltmann

Forrás: Publik-Forum, 2017/5